

Πάτρα 8.4.2016

**Απάντηση στον καθηγητή Γ. Δημακόπουλο (ΗΠΑ) για το άρθρο
«Καινοτομίες με πρόσχημα την Παράδοση: Αντι-οικουμενικές προσπάθειες
με σκοπό να εκτροχιαστεί η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος»**

Δημοσιεύθηκε άρθρο του καθηγητού Γ. Δημακόπουλου (Ν. Υόρκη-ΗΠΑ)¹ στο οποίο εγκυβερνά όσους ασκούν κριτική στο προσυνοδικό κείμενο «**Σχέσεις Ορθοδόξου Εκκλησίας με το λοιπό Χριστιανικό κόσμο**» (της Ε' Πανορθόδοξου Προσυνοδικής Διασκέψεως, Σαμπεζύ 2015) για «απλουστευτική προσέγγιση της πλούσιας κανονικής παράδοσης, η οποία επιδιώκει να δικαιολογήσει ποικίλες απλοϊκές ιδεολογικές κατασκευές». Ως παραδείγματα παρουσιάζει την κριτική των Σεβ. Μητροπολιτών Πειραιώς Σεραφείμ και Ναυπάκτου Ιεροθέου.

Πιο συγκεκριμένα:

α) Μέμφεται τον Σεβ. **Μητροπολίτη Πειραιώς Σεραφείμ** για την κριτική του στην υιοθέτηση εκ μέρους τού προσυνοδικού κειμένου της λέξεως «Εκκλησία» για τις αιρετικές Χριστιανικές Κοινότητες. Σημειώνει δε με περισσή έμφαση: «Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Μητροπολίτης Πειραιώς δεν προσήγαγε καμία πατερική μαρτυρία προκειμένου να δικαιολογήσει την αντίρρησή του στη χρήση του όρου αυτού. Όμως ούτε θα μπορούσε, καθώς ήταν σύνηθες στους Πατέρες να αποδίδουν τον όρο “εκκλησία” και σε κοινότητες που θεωρούνταν ως αιρετικές». Για την τεκμηρίωση του ισχυρισμού του παραπέμπει σε ... τηλεοπτική εκπομπή με τον χαρακτηριστικό τίτλο «Coffee with Sr. Vassa»²!

1. Κύριε ελέησον! Ένας καθηγητής του Fordham προκειμένου να τεκμηριώσει τις θεολογικές του απόψεις να παραπέμπει αντί για βιβλιογραφία στο «Coffee with ...»! Η σημειολογία της υπόθεσης είναι τραγική για τον αρθρογράφο: στην Ελλάδα η φράση «κουβέντες καφενείου» κάθε άλλο παρά κολακευτική είναι για ένα επιστήμονα και μάλιστα θεολόγο. Και για να ξεφύγουμε από τη σημειολογία και να έρθουμε στην ουσία της παραπομπής του καθηγητού Δημακόπουλου: ούτε η αδελφή Βάσσα στην εκπομπή της παραπέμπει σε συγκεκριμένα πατερικά κείμενα για να τεκμηριώσει τις απόψεις της. Το ότι στη βιβλιοθήκη πίσω της υπάρχει το κλασικό έργο του G.W.H. Lampe, «A Patristic Greece Lexicon», το οποίο η Sister Vassa κάποια στιγμή (στο 0:51) δείχνει με το χέρι της, δεν προσδίδει την παραμικρή εγκυρότητα και τεκμηρίωση στους ισχυρισμούς της... Βέβαια η παρουσιάστρια μπορεί να δικαιολογηθεί για τον χαλαρό τρόπο προσέγγισης του ζητήματος: άλλωστε σε «coffee with Sr. Vassa» προσκαλεί τους τηλεθεατές της εκπομπής της. Δεν ισχύει το ίδιο όμως για αρθρογράφο που υπογράφει ως καθηγητής του Fordham...

¹ <http://www.amen.gr/article/kainotomies-me-proxima-tin-paradosi-adi-oikoumenikes-prospatheies-me-skopo-na-ektroxiastei-i-agia-kai-megali-synodos>. Αρχική δημοσίευση στα αγγλικά: <http://publicorthodoxy.org/2016/03/22/innovation-in-the-guise-of-tradition-anti-ecumenist-efforts-to-derail-the-great-and-holy-council/>

² <https://www.youtube.com/watch?v=V5x3IEi1C7w>

2. Ασφαλώς θα πρέπει να επισημανθεί για να μην υπάρξουν ηθελημένες παρερμηνείες: ο όρος «Εκκλησία» είναι πολυσήμαντος και χρησιμοποιείται πολλαπλώς στην καθημερινή επικοινωνία (δηλώνοντας την απλή συνάθροιση λαού ή ακόμα και ακραίες κοινότητες: Εκκλησία Μορμόνων, Σαϊεντολογίας κοκ). Όμως σε **συνοδικά, εκκλησιολογικά κείμενα** τέτοιου υψηλού επιπέδου, όπως της Αγίας και Μεγάλης Πανορθόδοξου Συνόδου, με τον όρο «Εκκλησία» είναι αυτονόητο ότι **προσδιορίζεται αποκλειστικά και μόνο το ίδιο το Σώμα του Σαρκωθέντος Θεού Λόγου, η Μία, Αγία, Καθολική και Αποστολική Εκκλησία του Χριστού**. Τίποτα περισσότερο και τίποτα λιγότερο! Αν η Σύνοδος ήθελε να δώσει κάποια άλλη σημασία, από τις πολλές που έχει ο όρος «εκκλησία», οφείλει να το διευκρινίσει με την απαραίτητη σαφήνεια. Τέτοια διευκρίνιση όμως δεν υπάρχει στο προσυνοδικό κείμενο της Ε' ΠΠΔ.

3. Απορώ πώς διαφεύγει της προσοχής του κ. καθηγητή ότι υπάρχουν όχι μόνο πατερικές, αλλά και συνοδικές **αποφάσεις**, και μάλιστα **Οικουμενικών Συνόδων**, που **αρνούνται κατηγορηματικά στις αιρέσεις την προσωυμία «Εκκλησία» (με τη θεολογική-εκκλησιολογική έννοια)**. Οι τρεις Οικουμενικές Σύνοδοι (Δ', Στ', Ζ') που επικύρωσαν τον Κανόνα της Τοπικής Συνόδου της Καρχηδόνας (255 μΧ) υπό τον Αγ. Κυπριανό δέχθηκαν ότι **στην αίρεση δεν υπάρχει Εκκλησία** (με την αυστηρή θεολογική-εκκλησιολογική σημασία): *«Παρά δὲ τοῖς αἰρετικοῖς, ἐκκλησία οὐκ ἔστιν... ἀγιάσαι δὲ ἔλαιον οὐ δύναται ὁ αἰρετικός, ὁ μήτε θυσιαστήριον ἔχων, μήτε ἐκκλησίαν»*, διότι *«η καθολική Εκκλησία,... ἐστὶ μία»*, γι' αυτό ο αιρετικός *«ἔξω ὢν, Πνεῦμα ἅγιον οὐκ ἔχει, ... ἐνὸς ὄντος τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ μιᾶς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ἐπάνω Πέτρον τοῦ Ἀποστόλου, ἀρχῆθεν λέγοντος, τῆς ἐνότητος τεθεμελιωμένης»!* Νομίζω ότι και μόνο ο επικυρωμένος από τρεις Οικουμενικές Συνόδους Κανόνας της Καρχηδόνας (του Αγ. Κυπριανού) είναι αρκετός για να αποκλείσει τη χρήση τού όρου «Εκκλησία» για τις αιρέσεις σε επίσημο συνοδικό κείμενο!

4. Το άρθρο του κ. Δημακόπουλου παρουσιάζει όσους ασκούν κριτική στη χρήση τού όρου «Εκκλησία» για τις Χριστιανικές Κοινότητες, περίπου ως διαβιούντες στο περιθώριο της εκκλησιαστικής και θεολογικής ζωής της Ορθόδοξης Εκκλησίας (γράφει: *«βάζουν εμπόδια στην πορεία της οικουμενικής κίνησης», «αυτοαποκαλούμενοι "παραδοσιακοί"», «απλουστευτική προσέγγιση...να δικαιολογήσει ποικίλες απλοϊκές ιδεολογικές κατασκευές», «ψευδαίσθηση της ορθόδοξης καθαρότητας»*).

Σε αυτό το πλαίσιο "βολεύεται" να μνημονεύσει μόνο δύο Έλληνες Επισκόπους και να αποφύγει να αναφέρει ότι υπάρχουν όχι μόνο **πολλοί άλλοι Επίσκοποι από πολλές Ορθόδοξες Εκκλησίες** που διαφωνούν με τη χρήση του όρου «Εκκλησία» για τις αιρέσεις στο προσυνοδικό κείμενο, αλλά ακόμα και **Σύνοδοι Πατριαρχείων και Εκκλησιών έχουν εκφράσει σοβαρότατες επιφυλάξεις και πάντως δεν έχουν υιοθετήσει την καινοτόμο ορολογία του κειμένου**. Ως γνωστόν το Πατριαρχείο Γεωργίας ήδη έχει απορρίψει το κείμενο (βλ. επιστολή του Μητροπολίτου Γκόρι και Ατένι Ανδρέου³, εξαιρετικά αποκαλυπτική των «παρασκηνίων» της Ε' ΠΠΔ, Σαμπεζύ 2015), ενώ οι Σύνοδοι της Ιεραρχίας του Πατριαρχείου της Βουλγαρίας και της Εκκλησίας της Ελλάδος λόγω των **σφοδρών αντιδράσεων πολλών Ιεραρχών** παρέπεμψαν το θέμα σε προσεχή Σύνοδο μετά το Πάσχα για τη λήψη σχετικών αποφάσεων επί των

³ <http://www.amen.gr/article/o-mitropolitis-gori-kai-ateni-andreas-apada-ston-mprotopresvytero-georgio-tssetsi>

κειμένων. Η Σύνοδος της Εκκλησίας της Κύπρου ενέκρινε ήδη πρόταση για τροποποίηση των προσυνοδικών κειμένων⁴. Άξια προσοχής είναι και η από 24.7.2015 επιστολή της Ι. Συνόδου του Πατριαρχείου της Σερβίας αναφορικά με την εκκλησιαστική αυτοσυνειδησία της ίδιας της Πανορθόδοξου Συνόδου⁵.

Ενδεικτικά αναφέρουμε ονόματα Επισκόπων που δημοσίως έχουν αρθρογραφήσει ασκώντας αυστηρή κριτική στο προσυνοδικό κείμενο: Λεμεσού Αθανάσιος (Κύπρος)⁶, Ηλείας Γερμανός (στην επίσημη εισήγησή του ενώπιον της Ιεραρχίας της Εκκλησίας της Ελλάδος)⁷, Ν. Σμύρνης Συμεών (Ελλάδα)⁸, Γόρτυνος και Μεγαλοπόλεως Ιερεμίας (Ελλάδα)⁹, Γλυφάδας Παύλος (Ελλάδα)¹⁰, Κυθήρων Σεραφείμ (Ελλάδα)¹¹, Λόβετς Γαβριήλ (Βουλγαρία)¹², Μπάντσεν και Βικάριος της Επαρχίας του Τσέρονοβιτς Λογγίνος (Ουκρανία)¹³, Γκόρι και Ατένι Ανδρέας (Πατριαρχείο Γεωργίας)¹⁴.

Και επειδή Εκκλησία δεν είναι μόνο οι Ιεράρχες, στις αντιδράσεις των Επισκόπων θα πρέπει να προσθέσουμε το Άγιον Όρος, τους εγκρίτους καθηγητές Θεολογικών Σχολών, π. Γ. Μεταλληνό (Ομότιμος)¹⁵, π. Θεοδ. Ζήση (Ομότιμος)¹⁶, κ. Δημ. Τσελλεγίδη¹⁷ και μεγάλο μέρος του Ορθόδοξου λαού που ανησυχεί για την αλλοίωση της εκκλησιολογίας της Ορθοδοξίας (βλ. Ημερίδα στο Πειραιά την 23.3.2016)¹⁸

Ακόμα και ο εκ των συντακτών του προσυνοδικού κειμένου Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας Χρυσόστομος (καθηγητής Πανεπιστημίου και μέλος της αντιπροσωπείας της Εκκλησίας της Ελλάδος στην Ε' ΠΠΔ στο Σαμπεζύ 2015) σε υπόμνημά του στην Ι. Σύνοδο αναγνωρίζει ότι «όντως η παρούσα έκφρασις (“μετά διαφόρων Χριστιανικών Εκκλησιών και Ομολογιών” § 6) δημιουργεί και εν ταυτώ την δυνατότητα αναπτύξεως μιας δικαιολογημένης αντιρρήσεως» και προτείνει λόγω της πληθώρας των αντιδράσεων **αντί για τον όρο «Εκκλησία» να χρησιμοποιηθεί η λέξη «Κοινότητες»** για τις αιρέσεις: «είναι δυνατόν να υιοθετηθεί ως διορθωτική πρότασις, επί της ανωτέρω εκφράσεως του κειμένου, η “άλλων ή λοιπών Χριστιανικών Ομολογιών και Κοινοτήτων”»¹⁹!

β) Ο κ. Δημακόπουλος επικρίνει τον Σεβ. **Μητροπολίτη Ναυπάκτου Ιερόθεο**, διότι σε υπόμνημά του στην Ι. Σύνοδο «ζητάει την τροποποίηση του κειμένου, προκειμένου να καταστεί σαφές ότι οι προσήλυτοι στην Ορθοδοξία που δεν βαπτίστηκαν αρχικά “με την τριπλή κατάδυση και ανάδυση σύμφωνα με την αποστολική και πατερική παράδοση” θα πρέπει να αναβαπτίζονται». Επειδή την άποψή του αυτή ο Μητροπολίτης Ναυπάκτου την τεκμηριώνει στους ίδιους τους Ι. Κανόνες, τους οποίους επικαλείται το

⁴ <http://www.romfea.gr/ekklisia-kyprou/7462-afaseis-ektaktis-sunodou-tis-ekklisias-tis-kyprou>

⁵ <http://www.impantokratoros.gr/C909497D.el.aspx>

⁶ <http://www.imlemesou.org/images/20016/keimeno-g-sinodo.pdf>

⁷ http://thriskeftika.blogspot.gr/2016/03/blog-post_23.html

⁸ <http://www.imns.gr/2010-02-26-13-20-46/721-2016-03-02-10-57-15.html>

⁹ http://aktines.blogspot.gr/2016/03/blog-post_442.html

¹⁰ <http://www.romfea.gr/diafora/7296-glufadas-paulos-erotimata-peri-tin-agia-kai-megali-sunodo>

¹¹ <http://www.romfea.gr/ieres-mitropoleis/7270-i-eisigisi-mitropolitiki-kuthiron-stin-imerida-gia-tin-agia-sunodo>

¹² http://aktines.blogspot.gr/2016/03/blog-post_766.html

¹³ http://aktines.blogspot.gr/2016/04/blog-post_58.html

¹⁴ <http://www.amen.gr/article/o-mitropolitis-gori-kai-ateni-andreas-apada-ston-mprotopresvytero-georgio-tsetsi>

¹⁵ http://thriskeftika.blogspot.gr/2016/03/blog-post_90.html

¹⁶ <http://www.impantokratoros.gr/241FA488.el.aspx>

¹⁷ http://thriskeftika.blogspot.gr/2016/02/blog-post_84.html, <http://aktines.blogspot.gr/2016/03/23-03-2016.html>

¹⁸ <http://www.romfea.gr/diafora/7269-porismata-psi-fisma-imeridas-gia-tin-agia-kai-megali-sunodo>

¹⁹ <http://www.romfea.gr/images/article-images/2016/04/romfea2/ipomnhm.pdf>

προσυνοδικό κείμενο της Ε' ΠΠΔ (Β-7 και Στ-95²⁰), ο κ. Δημακόπουλος προβαίνει σε αυθαίρετους και αναπόδεικτους συλλογισμούς διαστρεβλώνοντας πλήρως τόσο το κείμενο των Ι. Κανόνων όσο και την εξ αυτών πράξη της Εκκλησίας.

[Είχε ο ολοκληρωθεί το παρόν όταν δημοσιεύθηκε το πολύ ενδιαφέρον άρθρο του **Μητρ. Ναυπάκτου Ιεροθέου** με τίτλο «*Η Σύνοδος των Τριών Πατριαρχών του έτους 1756*»²¹, με το οποίο εμμέσως πλην σαφώς απαντά στον κ. Δημακόπουλο].

Ας δούμε όμως τι λένε οι ιεροί κανόνες:

Οι κανόνες Β-7 και Στ-95 είναι απολύτως σαφείς. Στους αιρετικούς που επιθυμούν να ενταχθούν στην Ορθοδοξία η Εκκλησία εφαρμόζει την ακρίβεια (βάπτισμα) ή την οικονομία (λίβελος και χρίσμα). Η κατ' οικονομία πράξη εφαρμόζεται υπό προϋποθέσεις σε περιπτώσεις πρώην Αρειανών, Μακεδονιανών, Νεστοριανών, Μονοφυσιτών κ.ά., ενώ η ακρίβεια του (ανα)βαπτισμού σε Ευνομιανούς, Σαβελλιανούς, Μοντανιστές, Μανιχαίους, Μαρκιωνιστές κ.ά.

Αξιοπρόσεκτη είναι η αναφορά και των δύο κανόνων (Β-7 και Στ-95) στους **Ευνομιανούς**, στους οποίους **δεν παραχωρείται η κατ' οικονομία πράξη, αλλά (ανα)βαπτίζονται**. Οι Ευνομιανοί ήσαν αρειανόφρονες. Εν τούτοις, ενώ στους Αρειανούς η Εκκλησία προσφέρει την οικονομία, στους ομοδόξους τους Ευνομιανούς την αρνείται! Γιατί; Οι κανόνες είναι κατηγορηματικοί και σαφείς στην αιτιολόγηση της άρνησης: διότι **οι Ευνομιανοί ήσαν «οι εις μίαν κατάδυσιν βαπτιζόμενοι»**, σε αντίθεση με τους άλλους Αρειανούς οι οποίοι εβαπτίζοντο σύμφωνα με τον Ορθόδοξο τύπο της τριπλής κατάδυσης και ανάδυσης και στους οποίους χορηγείται η οικονομία.

Επίσης, σύμφωνα με τους κανόνες η Εκκλησία δεν παρέχει οικονομία στους Σαβελλιανούς, οι οποίοι δε βάπτιζαν στο Όνομα των Τριών Προσώπων της Αγ. Τριάδος, αλλά συνέχεαν τα Θεία Πρόσωπα ή, όπως σημειώνουν οι κανόνες: «**Σαβελλιανούς, τούς υίοπατορίαν δοξάζοντας**».

Από τα ανωτέρω είναι σαφές ότι η Εκκλησία των Οικουμενικών Συνόδων με τους Ι. Κανόνες έθεσε **δύο βασικές προϋποθέσεις** για τη χορήγηση της κατ' οικονομίαν πράξεως στους «προστιθεμένους τη Ορθοδοξία»: **α)** η βαπτισματική τελετή στην αίρεση να έχει γίνει με **επίκληση στο όνομα της Αγ. Τριάδος** και **β)** να έχει τηρηθεί ο **ορθόδοξος βαπτισματικός τύπος των τριών καταδύσεων και αναδύσεων**. Αυτή ακριβώς την πράξη της Εκκλησίας υποστηρίζει και ο Μητροπολίτης Ναυπάκτου Ιεροθέος και την προεκτείνει και στους Λατίνους. Με συνέπεια προς τους ανωτέρω Ι. Κανόνες εισηγείται ότι δεν μπορεί να εφαρμοστεί η κατ' οικονομία πράξη στους Λατίνους που θέλουν να ενταχθούν στην Ορθοδοξία, διότι δεν έχει τηρηθεί στο βάπτισμα με το οποίο εντάχθηκαν στην αίρεση ο κανονικός αποστολικός και πατερικός τύπος των τριών καταδύσεων και αναδύσεων. Έτσι **οι Λατίνοι, όπως οι Ευνομιανοί, που δεν τηρούσαν τον ορθό βαπτιστικό τύπο, πρέπει να αναβαπτίζονται**.

Με την άποψη αυτή δεν συμφωνεί ο καθηγητής Δημακόπουλος. Στο άρθρο του εγκαλεί τον Άγιο Ναυπάκτου ότι «έχει υιοθετήσει μια αναμφισβήτητα “καινοτόμο”

²⁰ Β-7: 7^{ος} κανόνας της Β' Οικουμενικής, Στ-95: 95^{ος} κανόνας της Στ' εν Τρούλω (Πενθέκτης) Οικουμενικής.

²¹ <http://www.romfea.gr/katigories/10-apopseis/7499-i-synodos-ton-trion-patriarxon-tou-etous-1756>

ανάγνωση των κανόνων και της ιστορίας προκειμένου να στηρίξει την θέση του ενάντια στο βάπτισμα των ετεροδόξων»:

α) Ισχυρίζεται ότι η άρνηση χορήγησης οικονομίας στους Ευνομιανούς δεν οφείλεται στη μη τήρηση του ορθού βαπτιστικού τύπου αλλά στην διαφορετική διδασκαλία τους περί Αγ. Τριάδος που είχε αντίκτυπο στον τρόπο βαπτίσεως με μία κατάδυση. Προς απόδειξη των απόψεών του επικαλείται τους «βυζαντινούς κανονολόγους», γράφοντας: «Πράγματι, κανένας βυζαντινός κανονολόγος δεν ερμήνευσε ποτέ το λάθος των Ευνομιανών ως ένα λάθος που αφορά πρωτίστως στο τελετουργικό. Το λάθος τους αφορούσε την απόρριψη της Αγίας Τριάδας».

Δυστυχώς όμως για τον κ. Δημακόπουλο οι ισχυρισμοί του είναι παντελώς ανυπόστατοι:

i) Οι κανόνες για τους Ευνομιανούς είναι απολύτως σαφείς: «Εὐνομιανούς μέντοι, τοὺς εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτιζομένους» · αναφέρονται μόνο στο λανθασμένο τελετουργικό και όχι στη διδασκαλία τους, όπως θα ήθελε ο κ. Δημακόπουλος. Αντίθετα για τους Σαβελλιανούς οι κανόνες παραπέμπουν στη αιρετική διδασκαλία τους περί της Αγ. Τριάδος: «Σαβελλιανούς, τοὺς νίοπατορίαν δοξάζοντας».

ii) Η αναφορά του αρθρογράφου ότι «κανένας βυζαντινός κανονολόγος δεν ερμήνευσε ποτέ το λάθος των Ευνομιανών ως ένα λάθος που αφορά πρωτίστως στο τελετουργικό. Το λάθος τους αφορούσε την απόρριψη της Αγίας Τριάδας», καταδεικνύει, αν μη τι άλλο, ότι δεν έχει στη διάθεσή του, και ως εκ τούτου δεν διάβασε, τα κείμενά τους. Οι περίφημοι τρεις «βυζαντινοί κανονολόγοι» **Ζωναράς, Βαλσαμών και Αριστινός** είναι απολύτως ξεκάθαροι και ενισχύουν την ερμηνευτική προσέγγιση του Μητροπολίτου Ναυπάκτου, ενώ αποδομούν πλήρως τους ισχυρισμούς τού κ. Δημακόπουλου.

Και οι τρεις ερμηνευτές, αντίθετα με την επιθυμία του αρθρογράφου, δεν ασχολούνται καθόλου, δε κάνουν καμμία αναφορά στις θεολογικές διδασκαλίες των Ευνομιανών, αλλά **αποκλειστικά και μόνο στη μη τήρηση του βαπτισματικού τύπου των τριών καταδύσεων και αναδύσεων «κατά τον τύπον της ορθοδόξου εκκλησίας»:**

α) Ζωναράς (12^{ος} αι.): «Απολλιναρισταί. Ουκ αναβαπτίζονται ουν οὔτοι, ὅτι περί το ἅγιον βάπτισμα **κατ' οὐδέν ἡμῖν διαφέρονται, ἀλλ' ἐπίσης τοῖς ορθοδόξοις βαπτίζονται ...** [τους δε Ευνομιανούς...] τούτους τοίνυν, και τους άλλους πάντας αιρετικούς βαπτίζεσθαι οι ιεροί Πατέρες εθέσπισαν · ἢ γαρ οὐκ ἔτυχον του θείου βαπτίσματος, ἢ **τυχόντες οὐκ ορθῶς, οὐδέ κατὰ τον τύπον της ορθοδόξου εκκλησίας αὐτοῦ ἔτυχον διό** και ως μηδέ την αρχήν βαπτισθέντας αὐτοῦς λογίζονται»²².

β) Βαλσαμών (12^{ος} αι.): «Τους δε αναβαπτίζεσθαι οφείλοντας εἶπεν εἶναι, **Ευνομιανούς, τους εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτιζομένους ...****Σημείωσαι δε ἀπό του παρόντος κανόνος, ὅτι πάντες οι βαπτιζόμενοι εἰς μίαν κατάδυσιν, πάλιν βαπτίζονται**»²³.

γ) Αριστινός (12^{ος} αι.): «Οἱ καταδύσει μιά βαπτιζόμενοι Ευνομιανοί ... ως Ἕλληνες δεχέσθωσαν. Οὔτοι και βαπτίζονται, και χρίονται, ὅτι ως Ἕλληνες δεχέσθωσαν»²⁴.

²² Ερμηνεία στον Β-7, Ράλλη Ποτλή, Σύνταγμα..., τ. Β' σ. 188-189.

²³ Ερμηνεία στον Β-7, Ράλλη Ποτλή, Σύνταγμα..., τ. Β' σ. 190-191

Ο Βαλσαμών είναι κατηγορηματικός και για τη σημερινή πράξη με τους Λατίνους: **«Σημείωσαι δε από του παρόντος κανόνος, ότι πάντες οι βαπτιζόμενοι εις μίαν κατάδυσιν, πάλιν βαπτίζονται»**

Την ίδια ερμηνευτική προσέγγιση ακολουθεί και ο μεγάλος κανονολόγος **Αγ. Νικόδημος ο Αγιορείτης** (18^{ος} αι.) στο Πηδάλιο: *«Τούτους δε πάντας ούτω δεχόμεθα μη αναβαπτίζοντες, επειδή κατά τον Ζωναρά κατ' ουδέν ημίν διαφέρονται, αλλ' επίσης τοις ορθοδόξοις βαπτίζονται. Τους δε Αρειανούς και Μακεδονιανούς αιρετικούς φανερώς όντας, εδέχθη χωρίς αναβαπτισμού ο Κανών οικονομικώς, κατά α'. μεν λόγον διά το πολύ πλήθος όπου ήτο τότε των τοιούτων αιρετικών. Κατά β'. δε λόγον, και διατί επίσης ημίν εβαπτίζοντο. Τους δε Ευνομιανούς όμως, οίτινες εις μίαν κατάδυσιν βαπτίζονται ... ως Έλληνας δεχόμεθα, ήτοι ως παντι αβαπτίστους»²⁵. Επίσης στην ερμηνεία του Αποστ-46 ο **Αγ. Νικόδημος Αγιορείτης** σημειώνει: *«Εκείνοι μεν οι αιρετικοί, των οποίων εδέχθησαν το βάπτισμα, εφύλαττον απαραλλάκτον και το είδος και την ύλην του βαπτίσματος των Ορθοδόξων, και εβαπτίζοντο κατά τον τύπον της Καθολικής Εκκλησίας. Εκείνοι δε οι αιρετικοί, των οποίων το βάπτισμα δεν εδέχθησαν, επαραχάραξαν την τελετήν του βαπτίσματος και διέφθειραν, ή τον τρόπον του είδους, ταυτόν ειπείν των επικλήσεων, ή την χρήσιν της ύλης, ταυτόν ειπείν των καταδύσεων και αναδύσεων ... διατί ουν οι ισοδύναμοι όντες κατά τας αιρέσεις, δεν απεδέχθησαν και ισοδυνάμως από την σύνοδον; Φανερόν είναι ότι οι μεν Αρειανοί και Μακεδονιανοί **εβαπτίζοντο απαραλλάκτως, ως και οι ορθόδοξοι, εις τρεις αναδύσεις και καταδύσεις, και εις τρεις επικλήσεις της αγίας Τριάδος, χωρίς να παραχαράζουν ούτε το είδος των επικλήσεων, ούτε την ύλην του ύδατος ... Οι δε Ευνομιανοί παραχαράξαντες τον τρόπον της ύλης του βαπτίσματος, εις μίαν μόνην κατάδυσιν εβαπτίζοντο ως αυτά τα λόγια επί λέξεως έχει του κανόνος»²⁶.****

Παρόμοια προσέγγιση με τον Άγ. Νικόδημο και τους βυζαντινούς κανονολόγους έχουμε και από τους λοιπούς Κολλυβάδες Αγίους Πατέρες και σημαντικούς μεταβυζαντινούς εκκλησιαστικούς συγγραφείς (Άγ. Αθανάσιο Πάριο, Κωνσταντίνο Οικονόμου, Νεόφυτο Καυσοκαλυβίτη, Ευστράτιο Αργέντη, Ευγένιο Βούλγαρη, Χριστόφορο Αιτωλό, Πατριάρχη Ιεροσολύμων Δοσίθεο, τους Πατριάρχες Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλο Ε', Σωφρόνιο Β', Προκόπιο, Καλλίνικο Ε' και Γερμανό), αλλά και από τη Σύνοδο της Μόσχας του 1620, της Κωνσταντινουπόλεως του 1722 με τη συμμετοχή των Πατριαρχών Αντιοχείας Αθανασίου Δ' και Ιεροσολύμων Χρυσάνθου, καθώς και τη Συνοδική Επιστολή του 1878²⁷.

Στο αυτό πνεύμα η Σύνοδος των τριών Πατριαρχών της Ανατολής του 1755/6, (Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλος Ε', Αλεξανδρείας Ματθαίος και Ιεροσολύμων Παρθένιος), στον περίφημο όρο της αποφαινεται: **«τη τε δευτέρα και πενθέκτη αγίαις οικουμενικαίς συνόδοις, διαταττομέναις τους μη βαπτιζομένους εις τρεις αναδύσεις, και καταδύσεις, και εν εκάστη των καταδύσεων μίαν επίκλησιν των θείων υποστάσεων**

²⁴ Ερμηνεία στον Β-7, Ράλλη Ποτλή, Σύνταγμα..., τ. Β' σ. 191.

²⁵ Πηδάλιον, ερμηνεία στον Β-7.

²⁶ Πηδάλιον, ερμηνεία στον Αποστ-46, σημ. 1.

²⁷ Αναλυτικότερα βλ. πρωτ. Γ. Μεταλληνού, *Ομολογώ εν Βάπτισμα, Ερμηνεία και εφαρμογή του Ζ' κανόνος της Β' Οικουμενικής Συνόδου από τους Κολλυβάδες Πατέρες και τον Καν/νο Οικονόμο*, εκδ. Τήνος Αθήνα 1996, Ελ. Γιαννακοπούλου, *Ο αναβαπτισμός των αιρετικών 1453-1756*, Σταθμοί έρευνας και πράξης (ιστορικοκανονική θεώρηση), Αθήνα 2009.

επιβοώντας, αλλ' άλλως πως βαπτίζομένους, ως **αβαπίστους προσδέχεσθαι, τη ορθοδοξία προσιόντας**».

β) Επίσης, στερείται θεολογικού-κανονικού ερείσματος και ο άλλος ισχυρισμός του κ. Δημακόπουλου ότι «κανένας βυζαντινός κανονολόγος ή αντιρρητικός θεολόγος δεν θεώρησε ποτέ τα λάθη της λατινικής θεολογίας, όπως το *filioque*, ήταν τόσο σημαντικά ώστε να απαιτούν αναβαπτισμό. Ούτε ο Βαλσαμών, ούτε ο Χωματιανός... ούτε καν ο άγιος Μάρκος ο Ευγενικός δεν διατύπωσε ποτέ την άποψη ότι οι Λατίνοι θα πρέπει να αναβαπτίζονται». Βέβαια οι κανόνες αναφέρονται και συνεκτιμούν και την πίστη των αιρετικών (μιλούν για «τούς υίοπατοριαν δοξάζοντας»). Όμως η πίστη της αίρεσης ή η εγγύτητά της προς την πίστη της Εκκλησίας **δεν είχε για τις Συνόδους πρωταρχική σημασία στην εφαρμογή της οικονομίας**. Η Εκκλησία εφαρμόζει την οικονομία στις σοβαρές αντιτριαδικές αιρέσεις των Αρειανών (ειδωλολάτρες χαρακτηρίζονται στην Ζ' Οικουμενική) και των Πνευματομάχων με τις αυστηρές καταδίκες και αναθεματισμούς από όλες τις Οικουμενικές Συνόδους. **Την ίδια οικονομία εφαρμόζει και στους «Καθαρούς και Άριστερούς, και τούς Τεσσαρακαιδεκατίτας»** με τους οποίους δεν υπήρχαν θεολογικές διαφορές στα βασικά δόγματα της πίστεως, αλλά μόνο σε θέματα εκκλησιαστικής τάξεως και λατρείας (πχ. οι Τεσσαρακαιδεκατίτες εόρταζαν το Πάσχα στις 14 του Νισσάν, οι Καθαροί δεν αποδέχονταν το β' γάμο και τη μετάνοια στους πεπτωκότες). Αντίθετα, ενώ στους Αρειανούς εφαρμοζόταν η οικονομία, **στους ομοπίστους με αυτούς Ευνομιανούς τηρούνταν η ακρίβεια (βάπτισμα), διότι αυτοί βάπτιζαν με μία μόνο κατάδυση!** Όπως είπαμε, τους Καθαρούς, οι οποίοι, κατά τον Ζωναρά, «ου περί την πίστιν εσφάλλοντο, αλλ' εις μισαδελφίαν, και άρνησιν μετανοίας τοις παραπεπτωκόσι και επιστρέφουσι», τους δέχονταν με λίβελο και χρίσμα, ενώ τους **καταδικασμένους από Οικουμενικές Συνόδους** Νεστοριανούς, Εύτυχιανιστάς και Σεβηριανούς και «τούς εκ τῶν ὁμοίων αίρέσεων» **μόνο με λίβελο, χωρίς χρίσμα**.

Η Εκκλησία, λοιπόν, απαιτούσε μόνο: η βάπτιστη στην αιρετική Κοινότητα να είχε γίνει στο όνομα της Αγ. Τριάδος και να είχε τηρηθεί ο ορθός βαπτισματικός τύπος. Επειδή **τις δύο αυτές προϋποθέσεις, αρχικά, τις πληρούσε η Ρώμη** (δεν είχε γενικευθεί το ράντισμα), ανεξάρτητα με τις αιρετικές διδασκαλίες που είχε αποδεχθεί (πολύ λιγότερες από όσες αιρέσεις διδάσκει σήμερα επισήμως), για το λόγο αυτό «ούτε ο Βαλσαμών, ούτε ο Χωματιανός... ούτε καν ο άγιος Μάρκος ο Ευγενικός δεν διατύπωσε ποτέ την άποψη ότι οι Λατίνοι θα πρέπει να αναβαπτίζονται», αλλά γίνονταν δεκτοί με την κατ' οικονομία πράξη, αφού πληρούσαν - τότε - τις κανονικές προϋποθέσεις²⁸. Τα πράγματα όμως άλλαξαν με την εν **Τριδέντω Σύνοδο** (1545-1563), στην οποία θεσμοθετήθηκε επίσημα ως κανόνας για ολόκληρη την παπική Δύση το **διά ραντισμού ή επιχύσεως βάπτισμα**. Από τότε δημιουργήθηκε σοβαρό θέμα στο αν μπορεί να εφαρμοστεί στους Λατίνους η οικονομία, αφού έπαψαν να πληρούν την κανονική προϋπόθεση του ορθού βαπτιστικού τύπου: ούτε τη μία κατάδυση των Ευνομιανών δεν κάνουν...

Το ζήτημα λύθηκε με την **κοινή Πατριαρχική απόφαση**, τον περίφημο **Όρο** της Συνόδου του 1755/6 των τριών **Πατριαρχών της Ανατολής Κωνσταντινουπόλεως Κυρίλλου Ε', Αλεξανδρείας Ματθαίου και Ιεροσολύμων Παρθενίου**, με τον οποίο οι

²⁸ Αναλυτικότερα επ' αυτού βλ. πρωτ. Γ. Μεταλληνού, *Ομολογώ εν Βάπτισμα, Ερμηνεία και εφαρμογή του Ζ' κανόνος της Β' Οικουμενικής Συνόδου από τους Κολυβάδες Πατέρες και τον Κων/νο Οικονόμο*, Αθήνα 1996, σ. 75-95.

εκ της λατινικής αιρέσεως γίνονται κατ' ακρίβεια δεκτοί με βάπτισμα, διότι δεν πληρούν τις προϋποθέσεις των Β-7 και Στ-95. **Η απόφαση αυτή είναι εν ισχύει, διότι δεν έχει αρθεί μέχρι σήμερα**²⁹.

Η απόφαση της Συνόδου του 1755/6 δεν άρεσε καθόλου στους πανίσχυρους στην Υψηλή Πύλη Λατίνους (Ιησουίτες και πρεσβευτές των δυτικών Δυνάμεων, ιδιαιτέρως της Γαλλίας) οι οποίοι, σύμφωνα με τον Μητρ. Αίνου Γερμανό, «πολλά και ποικίλα απειλούντες παρέπεισαν τινάς των αρχιερέων, των ευγενών και προκρίτων του ημετέρου Γένους, ίνα εξωθήσωσι του θρόνου τον Κύριλλον»³⁰. Έτσι ορισμένοι Μητροπολίτες, κατά τον Ranciman, «βρέθηκαν να έχουν γίνει σύμμαχοι με τους απεσταλμένους των καθολικών δυνάμεων»³¹ και να συμπράξουν στην εκθρόνιση του Κυρίλλου προς μεγάλη θλίψη τού λαού της Κωνσταντινουπόλεως. Για τις μεθοδεύσεις αυτές των Λατίνων και των λατινοφρόνων στην εκθρόνιση του Κυρίλλου Ε' σιωπά ο κ. καθηγητής...

Συμπερασματικά: μελετώντας με προσοχή και σεβασμό την κανονική παράδοση καθίσταται απολύτως σαφές ότι **η Εκκλησία των Οικουμενικών Συνόδων έδινε και δίνει πολύ μεγάλη σημασία στην ακριβή τήρηση του βαπτιστικού τύπου των τριών καταδύσεων και αναδύσεων**. Όταν η Εκκλησία, στους ίδιους τους κανόνες που θεσμοθετούν την κατ' οικονομία εισδοχή των αιρετικών, ορίζει ρητά ότι **δεν μπορεί αυτή την οικονομία να την εφαρμόσει στους «εις μίαν κατάδυσιν βαπτιζομένους»**, μπορούμε εμείς ελαφρά τη καρδία να θεσμοθετήσουμε αντίθετα, και να την εφαρμόσουμε στους Λατίνους οι οποίοι δεν τηρούν ούτε τη μία κατάδυση;

Η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθοδόξου Εκκλησίας παρουσιάζεται από ορισμένους ως το πλέον σημαντικό γεγονός στη νεότερη ιστορία της Εκκλησίας μας. Βέβαια, αν θέλουμε να είμαστε ειλικρινείς, τόσο η θεματολογία της Συνόδου όσο και η προετοιμασία της δεν ανταποκρίνονται στην ονομασία της³². Είναι βαθύτατα λυπηρό ότι επαληθεύεται για την επί 90 χρόνια προετοιμαζόμενη Πανορθόδοξο Σύνοδο η θυμόσοφος αρχαία ρήση «ώδινεν όρος και έτεκεν μυν», διότι δυστυχώς η ωδής αυτή θα εξελιχθεί σε όνειδος για την Ορθόδοξη Εκκλησία μας...

Το κρισιμότερο ζήτημα έγκειται στο αν θα αναδειχθεί πραγματικά επομένη ταις Αγίαις και Οικουμενικαίς Συνόδοις και διατρανώσει την «άπαξ παραδοθείσα πίστιν». Δυστυχώς τα μέχρι τώρα δεδομένα έχουν δικαιολογημένα θορυβήσει πολλούς πιστούς, ακόμα και σε υψηλό θεσμικό επίπεδο. Οι πρωτεργάτες της Πανορθόδοξου θέλησαν –και εν πολλοίς το πέτυχαν– να κρατήσουν το Λαό του Θεού (κληρικούς και λαϊκούς) μακριά από την προετοιμασία της Συνόδου. Στον εναπομείναντα ελάχιστο χρόνο ο κάθε πιστός, αναλόγως της θέσεως, της διακονίας και των χαρισμάτων του, οφείλει με το αίσθημα

²⁹ Βλ. Άρθρο του σεβ. Μητρ. Ναυπάκτου Ιεροθέου «Η Σύνοδος των Τριών Πατριαρχών του έτους 1756», στο <http://www.romfea.gr/katigories/10-apopseis/7499-i-sunodos-ton-trion-patriarxon-tou-etous-1756>

³⁰ Ελ. Γιαννακοπούλου, *Ο αναβαπτισμός των αιρετικών 1453-1756*, Σταθμοί έρευνας και πράξης (ιστορικοκανονική θεώρηση), Αθήνα 2009, σ. 73-83.

³¹ Αναλυτικότερα βλ. πρωτ. Γ. Μεταλληνού, *Ομολογώ εν Βάπτισμα, Ερμηνεία και εφαρμογή του Ζ' κανόνος της Β' Οικουμενικής Συνόδου από τους Κολλυβάδες Πατέρες και τον Κων/νο Οικονόμο*, εκδ. Τήνος Αθήνα 1996, σ. 99 κ.εξ.

³² Είναι φοβερό να ακούγεται από χείλη Προκαθημένου ότι «η Πανορθόδοξη όπως εξελίχθηκε δεν έχει καμία ουσία και γίνεται μόνο για το prestige του ... (αναφέρει συγκεκριμένο όνομα προθιεράρχου)»! Καταδεικνύει, δυστυχώς, την απόλυτη έκπτωση του Συνοδικού Θεσμού στη ζωή της Εκκλησίας μας. Η ευθύνη των υπευθύνων για το κατάντημα αυτό είναι τεράστια!

ευθύνης που του αναλογεί, να καταθέτει τη δική του Ορθόδοξη αυτοσυνειδησία. Κυρίως, όμως, επιβάλλεται να ευχόμαστε και να προσευχόμαστε το Άγιο Πνεύμα να φωτίσει και να ενδυναμώσει τους Επισκόπους μας να σταθούν αντάξιοι της επισκοπικής τους διακονίας εν Συνόδω, ώστε εν ιερά καυχήσει να διασαλπίσουν «έδοξε τω Αγίω Πνεύματι και ημίν» και, «επόμενοι τοις αγίοις Πατράσι», να ορθοτομήσουν τον λόγον της Χριστού Αληθείας. Τότε και μόνο τότε η Πανορθόδοξη Σύνοδος θα αναδειχθεί αντάξια του ονόματός της. Σε αντίθετη περίπτωση τα τραύματα που θα επιφέρει στο Άχραντο Σώμα του Χριστού θα είναι πολυώδυνα... Μη γένοιτο!